УДК 371.322.7

Т.П. Кононенко, канд. техн. наук, проф. *(ХДУХТ, Харків)*
Н.В. Полстяна, канд. техн. наук, проф. *(ХДУХТ, Харків)*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Навчання, будучи однієї з форм процесу пізнання, висуває свої вимоги до цілій, результатів, засобів і організації пізнавальної діяльності. Це обумовлене, по-перше, тим, що існують відмінності між результатами й формами взаємодії основних елементів процесів стихійно-емпіричного, наукового й навчального пізнання, і, по-друге, обов'язковою наявністю в педагогічному процесі взаємозалежної діяльності двох суб'єктів – викладача й студента.

Ці обставини викликали необхідність формулювання обґрунтування основних закономірностей процесу навчання, що є основою для побудови системи нормативних педагогічних знань і організації практики.

До таких загальних закономірностей можна віднести:

– необхідність визначення мети й системи організації процесу навчання відповідно до вимог соціальної програми;

– необхідність обліку при організації процесу навчання психологічних основ спільної діяльності викладання й навчання;

– необхідність організації процесу навчання на основі використання спеціальних форм, методів і засобів.

Специфічний характер закономірностей процесу навчання представляє собою складну обумовленість об'єктивних і суб'єктивних факторів, говорить про особливе значення проблеми формулювання системи принципів навчання як положень, що виражають діалектику розвитку процесу навчання, взаємодії його суттєвих сторін.

При цьому принципи повинні визначати практику навчання двояким образом. З одного боку, на їхній основі викладач повинен мати можливість обґрунтовувати свою діяльність у кожному конкретному випадку, у кожній конкретній дидактичній ситуації. З іншого боку, на їхній основі викладач повинен мати можливість створювати й реалізовувати на практиці ту або іншу обґрунтовану концепцію навчання.

Сьогодні можна відмітити деяку загальну для різних дослідників тенденцію в підході до виділення номенклатури дидактичних принципів і їх класифікації. Ця тенденція полягає в

спробах вийти на визначення й формулювання дидактичних принципів у результаті аналізу структурного складу теорії педагогіки у відповідності зі складним її об'єктом. У підсумку запропоновані різні номенклатури дидактичних принципів і їх класифікації. Відзначимо, що сьогодні можна виділити діалектику, що найбільш чітко відбиває категорії науково-педагогічного знання – наступну систему груп дидактичних принципів:

а) група принципів, що забезпечують світоглядну направленість навчання.

Зміст і методи роботи повинні дозволяти показати в процесі навчання методологію як основу побудови наукових знань і їх використання в практиці.

б) група принципів, що забезпечують науковість навчання.

Зміст і методи роботи повинні дозволити показати в процесі навчання наукову основу засвоюваних учнями знань і сприяти формуванню в них способів і приймань наукового мислення.

в) група принципів, що забезпечують доступність навчання.

Зміст і методи роботи повинні дозволити досягти мети процесу навчання на основі сформованих раніше у студентів знань, умінь і навичок і завдяки їх психофізіологічним можливостям сприйняття інформації.

г) група принципів, що забезпечують професійну спрямованість навчання.

Зміст і методи роботи повинні дозволити показати в процесі навчання, що знання, які здобуваються студентами, сформовані вміння й навички є основою для виконання майбутньої професійної діяльності.

Наведена сукупність загальних груп дидактичних принципів представляє систему конструювання й здійснення навчального процесу, виражаючи взаємодії проходження й конкретизації, відносини протилежності.

Таким чином розробка ефективних методів організації навчальної пізнавальної діяльності не може йти тільки в плані реалізації рекомендацій психологічних концепцій засвоєння знань. У цьому суть третьої закономірності процесу навчання. Необхідний аналіз шляхів засвоєння й використання навчальної інформації й можливостей обліку в процесі навчання закономірностей протікання саме інформаційних процесів.